

*Софія Кріль,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
студентка 3 курсу
факультету філології та журналістики
Науковий керівник:
д. пед.н., професор Н. Грицак*

ТЕМА ПРАДАВНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ В ШКІЛЬНОМУ ПІДРУЧНИКУ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ 6 КЛАСУ

Вивчення української міфології сприяє усвідомленню учнями свого місця як нащадків великого народу зі славним історичним минулим, звичаями та традиціями.

Вперше учні ознайомлюються з поняттям «міф», відмінність між міфом і легендою на уроках вивчення української міфології у 5 класі. Вивчення даної теми допомагає зрозуміти будову Всесвіту, історичний розвиток української культури та уявлення про давніх слов'ян їх подвиги, перемоги й поразки. У 5 класі діти ознайомлюються із міфами «Про зоряний Віз», «Берегиня» у яких відображено риси характеру давніх слов'ян їх уявлення про добро і зло, про природу, про інші світи їх роль у житті та силу впливу на людей.

Учні продовжують вивчати про виникнення міфів та особливості прадавньої української міфології у шостому класі. До прикладу у підручнику «Література українська та зарубіжна» 6 клас (Яценко Т.О., Пахаренко В.І., Тригуб І.А., Слижук О. А.) перед ознайомленням із міфами, учні знаходять відповідь на такі питання: Як виник міф? Що таке міф? Як класифікують міфи? [].

Здавна світ захоплював і дивував людину своєю величчю та таємничістю. Тому нашим предкам доводилось шукати відповіді на складні питання, щоб

вижити і розвиватися. У своїх пошуках вони використовували практичний досвід і фантазію. Вважалося, що існують сили, які створили цей світ, від яких залежить успіх на полюванні, урожай, затишок в будинку, а врешті-решт і все життя людей. Тут народжувалися уявлення про богів та інших надприродних істот. Тварини і рослини ніби мали душу, так здавалося людині, – так і виникли міфи. [2].

Міф – образно-фантастичні уявлення давніх предків про походження й будову світу, появу богів, явищ природи, людини, про перших героїв/героїнь тощо [2, с. 12]. Міфи були створені і стали широко відомими тисячі років тому. Вони стали основою для інших жанрів фольклору, таких як легенди, казки, перекази, прислів'я та приказки. Однак міфи найтісніше пов'язані з легендами. Міфи – це дуже узагальнені та універсальні історії, що розповідають про богів, створення світу, людини та встановлення законів життя.

Існує кілька груп міфів: *космогонічні* – розповіді про створення та влаштування Всесвіту; *теогонічні* – розповіді про походження, появу і взаємовідносини богів; *антропологонічні* – розповіді про створення світу та історії про предків різних племен; *героїчні* – розповіді про героїв та створення ними необхідних для життя речей (вогню, знаряддя праці) [2, с. 12].

Наші предки слов'яни, давні українські русичі створили захоплюючі та красиві міфи. У давнину вони вірили в низку богів. Вони вважали, що творцем усього живого є бог Род, а його син Сварог – бог вогню та ковальства, що став прабатьком усіх інших богів і правителем світу. До найбільш шанованих богів належать *Дажбог* - бог сонця, світла, землеробства; *Жива* – богиня землі, богиня життя, покровителька врожаю і достатку; *Перун* – бог грому і блискавки;

Стрибог – Володар вітрів; *Леля* – богиня кохання і весни; *Дана* – богиня води; *Велес* – покровитель тварин і пастухів, бог мистецтва [2, с. 12].

У давнину творцями та оповідачами міфів на українських землях були *волхви*, шановані люди, які здійснювали релігійні обряди, та добре лікували людей. Цікавими є уявлення первісних українців про виникнення та розвиток Всесвіту. Одні вважали, що Небесне Яйце є джерелом світла та життя. Тому в українців досі збереглася традиція розписувати та дарувати на Великдень писанки (космос). Інші, що світ народився з деревом життя, яке росло посеред вирію на небі, в чудовому місці, де жили боги. Тому найчастіше на рушниках вишивають це дерево та райську пташку.

Із праукраїнських міфів про створення людини, діти ознайомлюються насамперед із богом Род, що вважається одним із перших богів у слов'янській міфології. Згідно з якою він є творцем усього живого, володар світу, який знає долю богів і людей. Род також є богом природи, врожаю, «керує» дощем і громом. Не менш важливим для них предків був Дажбог – бог сонця, що дарує все добро. Сонце вважається доброзичливим і милосердним божеством. Його ім'я стало синонімом щастя. До Дажбог-Сонця у важких випадках звертаються герої міфів. Про силу цього божества свідчить цитати: «Ти є Дажбог. Найщедріший бог, бо щедро засаджуватимеш землю лісами, гаями, травами, квітами, заселятимеш звіром і птаством та чим зможеш і зумієш» [2, с. 16].

У шкільному підручнику, учні ознайомлюються із праукраїнськими міфами про створення людини, про богів у яких вірили наші предки, давньогрецькі міфи та давньоукраїнські міфи сучасної української письменниці Дари Корній. У рубриці «Літературознавчий клуб» учні можуть прочитати про життя сучасної української письменниці. Автори також пропонують зісканувати

QR-код і ознайомитися з буктрейлерами і відеопрезентаціями книжок Дари Корній «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи».

У 6 класі учні взнають про Польовика (житній дід, жицень) – сина землі, володар-охоронець полів. Як і інші чарівні істоти може набувати подоби зайця чи пташки, горлиці, жайворонка, перепілки або ж чорнотілого незнайомця. Наші предки вважали, якщо житнього пана не задобрювати то він розсердиться та може жито насіяти посеред пшениці, а між проса ячменю. А задобрений та задоволений, буде він ще дбайливіше доглядати ниву.

Важливо, що цей розділ завершується рубрикою «Підсумуй». Учні мають змогу повторити / систематизувати / узагальнити свої знання про «міф», Дару Корній, міфічних істот, українські народні обряди тощо.

Отже, вивчення прадавньої української міфології у 6 класі, сприяє формуванню уявлень про вірування, звичаї та традиції наших предків. Різноманітні міфи подані у підручнику пояснюють природні явища, походження світу та людини, даючи учням уявлення про світогляд наших предків. Вивчення міфології тісно переплітається з історією, літературою, мистецтвом, що сприяє кращому розумінню цих предметів. Аналіз міфологічних текстів вчить учнів критично мислити, ставити запитання, шукати причинно-наслідкові зв'язки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Література (українська та зарубіжна). Підручник інтегрованого курсу для 6 класу (у 2-х частинах). Київ: Видавничий дім «Освіта». 2023. 24 с.